

Samráðsgátt
Fjármála- og efnahagsmálaráðuneytið
Mál nr. S-144/2024

Reykjavík, 3. september 2024

Um endurskoðun á reglum um hámark kaupauka hjá verðbréfafyrirtækjum

Samtök fyrirtækja í fjármálaþjónustu (SFF) fagna því að verið sé að opna fyrir það að hækka hámark kaupauka í fjármálakerfinu eins og fram kemur í áformaskjalinu og telur þetta mikilvægt skref í þá átt að íslensk fjármálafyrirtæki og starfsmenn þeirra geti staðið á jafnréttisgrundvelli gagnvart fjármálastarfsemi annars staðar í Evrópu.

Einhverjar ströngustu kaupaukareglur í Evrópu

Þær reglur sem gilda um kaupaukakerfi hér á landi eru einhverjar þær ströngustu í Evrópu og eru þær reyndar margfalt strangari en gerist og gengur að jafnaði á meginlandinu. Hér á landi gildir undantekningarlaust að hámarksfjárhæð kaupauka má ekki nema hærri upphæð en 25% af föstum starfskjörum. Holland og Ísland skera sig vel frá öðrum Evrópuríkjum að þessu leyti en Holland styðst við 20%. Í öðrum Evrópuríkjum er þetta hlutfall margfalt hærri en í flestum ríkjum ESB er hlutfallið t.a.m. 100% og allt að 200% að ákveðnum skilyrðum uppfylltum m.a. í Danmörku. Hjá öllum öðrum ríkjum gildir það sama nema það að hámarkið er einnig 100% eins og t.d. Svíþjóð. Í EFTA-löndunum Noregi og Liechtenstein gilda sömu reglur og í flestum ríkjum ESB, þ.e. 100% en hámark 200%. Á hinum Norðurlöndunum er því stuðst við að hámarkið megi vera a.m.k. 100% sem er þá ferfalt hærri en hér á landi.

Þessu til viðbótar gildir að Ísland hefur gengið lengst í því efni að láta hámarkið eiga við um alla starfsmenn en ekki einungis æðstu stjórnendur, þeirra sem taka áhættu fyrir hönd fyrirtækjanna eða geta á annan hátt haft áhrif á áhættusnið fyrirtækjanna. Auk þess er eftirlitseiningum óheimilt að þiggja kaupauka.

Strangari reglur en í ESB lituðust að miklu leyti af efnahagshruninu

Alþjóðlega fjármálakreppan sem hófst 2008 leiddi til mikilla vandræða banka víða um heim og urðu einstakir bankar víða gjaldþrota. Ísland skar sig þó mikið frá öðrum löndum að því leyti að hér fór bankakerfið í þrot í heilu lagi með miklum neikvæðum áhrifum á innlend fyrirtæki og heimili. Fljótlega í kjölfarið hófst

umræða í Evrópu um að setja stífari reglur um kaupauka í fjármálafyrirtækjum sem leiddi til þess að Evrópusambandið samþykkti í júní 2013 nýtt regluverk (svokallaða CRD IV tilskipun 2013/36/ESB um stofnun og starfsemi fjármálafyrirtækja og hins vegar svokallað CRR reglugerð ESB nr. 575/2013). Í kjölfarið eða í júlí 2015 samþykkti Alþingi lög um breytingar á lögum um fjármálafyrirtæki, nr. 161/2002, sem tóku upp í íslenskan rétt CRD IV tilskipunina og CRR reglugerðina að hluta. Í lögnum er m.a. að finna ákvæði sem eru byggð á ákvæðum tilskipunarinnar um starfskjarastefnu og kaupaaukakerfi. Við innleiðingu reglnanna gekk Ísland þó mun lengra en aðrar Evrópuþjóðir og má líklegast rekja það að hluta til tveggja þátta. Annars vegar var með réttu talið að með strangari reglum yrði dregið úr áhættutöku í ákvarðanatöku hjá fjármálafyrirtækjum sem myndi þá um leið draga úr líkum á því að bankakerfið kæmist aftur í vandræði. Hins vegar má ætla að með því að ganga lengra en í öðrum Evrópulöndum væri löggjafinn með einhverjum hætti að refsa bankamönnum fyrir hrunið fyrir hönd almennings og fyrirtækja.

Almennt hefur þróunin í Evrópu verið í öfuga átt við Ísland á síðustu árum, í átt að meira frjálsræði þegar kemur að greiðslu kaupauka. Þannig voru reglurnar nýlega rýmkaðar verulega í Bretlandi. Auk þess er svigrúmið í þeim tilskipunum sem til stendur að innleiða almennt rýmra er varðar hámark á kaupauka en þær tilskipanir sem núgildandi lög um fjármálafyrirtæki byggja á.

Mikið vatn runnið til sjávar frá hruni

SFF telja löggjafann vera stíga afar jákvætt skref með þessum breytingum en jafnframt vilja samtökin benda á að tilefni sé til að endurskoða reglur um kaupaaukakerfi fjármálafyrirtækja í heild sinni. Mikið vatn hefur runnið til sjávar síðan í efnahagshruninu í fjármálastarfsemi. Eiginfjárstaða íslenskra banka er ein sú besta í hinum vestræna heimi og því leitun að landi þar sem viðnámsþróttur bankakerfis á þann mælikvarða er meiri en hér á landi. Áhættustýring í bankakerfinu hefur einnig verið eflað verulega og áhættutökumenning í bankakerfinu er allt önnur í dag en fyrir hrún. Rökin fyrir mikilvægi þess að hafa strangt kaupaaukakerfi til þess að draga úr líkum á öðru bankaþroti vega því ekki jafn þungt og áður. Þess má einnig geta að reglur sem takmarka árangurstengdar greiðslur um of hafa leitt til þess að fastur launakostnaður hækkar. Hækkun á föstum launakostnaði hækkar fastan rekstrarkostnað, sem er óheppilegt á þeim sviðum fjármálaþjónustu þar sem tekjur geta verið töluvert breytilegar milli ára, til að mynda hjá smærri fjármálafyrirtækjum þar sem rekstrarkostnaður er stærsti áhættuþátturinn í rekstri þeirra. Þessar takmarkanir auka þannig áhættu í rekstri smærri fjármálafyrirtækja en draga ekki úr henni.

Strangar reglur draga úr samkeppnishæfni innlendra fjármálafyrirtækja

Þessar ströngu reglur hafa einnig áhrif á samkeppnishæfni innlendra fjármálafyrirtækja og keppni um að laða til sín sem hæfast starfsfólk. Þannig hafa reglurnar áhrif bæði á samkeppnishæfni innlendra fjármálafyrirtækja gagnvart erlendum en einnig samkeppnishæfni gagnvart öðrum greinum í atvinnulífinu þar sem ekki gilda reglur um hámark kaupauka. Þá er eins og áður segir bann við kaupukum til starfsfólks eftirlitseininga til þess fallið að draga úr samkeppnishæfni slíkra starfa og þar með markmiðum um öflugt innra eftirlit.

*Með vinsemd og virðingu
f.h. Samtaka fyrirtækja í fjármálaþjónustu*

Gústaf Steingrímsson hagfræðingur SFF